

θεν ἀπὸ τῆς φυλακίσεως τῆς Ἀντιγόνης μέχρι τῆς ἐκτελέσεως ; Αὐτὰ καὶ ἄλλα ἐρωτήματα ἀνακύπτουν, τὰ ὅποια ἐξετάζων ὁ συγγραφεὺς καταλήγει εἰς τὸ γενικὸν συμπέρασμα, ὅτι «ὁ χρόνος τῆς τραγωδίας ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο νύχτες καὶ δύο μέρες. Ἄρχισε τὴν πρώτη νύχτα μετὰ τῆ φυγῆ τῶν Ἀργείων καὶ τελείωσε περὶ τὸ ἑσπέρας τῆς δευτέρας μέρας» (σ. 212).

Ἐν τέλει παρατίθενται πλούσιαι σημειώσεις, στοιχεῖα διὰ τὴν σκηνοθεσίαν καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἠθοποιίας καὶ βιβλιογραφία.

Γενικῶς ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς εἰργάσθη μὲ πολλὴν ἀγάπην πρὸς τὸ ἀρχαῖον κείμενον, ἐστοχάσθη δημιουργικῶς ἐπ' αὐτοῦ καὶ προσέφερε μίαν ἀξιόλογον ἐργασίαν, ἣ ὅποια ἀποτελεῖ χρήσιμον βοήθημα διὰ τοὺς φιλόλογους καὶ διὰ πάντα ἐραστὴν τοῦ ἀρχαίου λόγου καὶ βοηθεῖ σημαντικῶς εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ ἀθανάτου αὐτοῦ ἔργου τοῦ μεγάλου μας τραγικοῦ Σοφοκλέους.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ Ν. ΧΑΡΟΚΟΠΟΣ, δ. φ.

* * *

ΔΙΟΤΙΜΑ, IV, 1976, σσ. 211. Ἐκδοσις τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρείας Φιλοσοφικῶν Μελετῶν.

Ὁ τόμος οὗτος τῆς Διοτίμας, ὡς καὶ οἱ προηγούμενοι, περιέχει φιλοσοφικὰς ἐργασίας ὑψηλῆς στάθμης, αἱ ὅποια ὀφείλουν τὴν προέλευσίν των εἰς τὴν γραφίδα μερικῶν ἐγκρίτων φιλοσόφων τοῦ καιροῦ μας. Αἱ ἐν λόγῳ ἐργασίαι στρέφονται κυρίως περὶ τὴν νεοπλατωνικὴν σχολὴν καὶ διαφωτίζουν πολλὰ, μέχρι τοῦδε, σκοτεινὰ σημεῖα τοῦ νεοπλατωνισμοῦ. Ὁ Ε. Μουτσόπουλος ἐρευνᾷ (σσ. 11—22) τὴν δυναμικὴν δομοκρατίαν εἰς τὴν περὶ φανταστικοῦ θεωρίαν τοῦ Πλωτίνου. Ὁ I. Gobry ἐξετάζει (σσ. 23—31) τὴν θεωρίαν περὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως τοῦ θεοῦ ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὰς ἀμέσους καὶ ἐμμέσους ἐπιδράσεις τοῦ Πλωτίνου ἐπὶ τῶν ἀσχοληθέντων μὲ τὴν θεωρίαν ταύτην Γάλλων φιλοσόφων. Ὁ A. C. Lloyd προσπαθεῖ νὰ ἐρμηνεύσῃ (σσ. 32—36) τὴν ἀρχὴν τοῦ Ficino, καθ' ἣν τὸ *primum in aliquo genere* ἔχει τὰς ιδιότητας τῆς τάξεώς του «δι' ἑαυτὸν» καὶ ὀλικῶς. Ὁ Κ. Μιχαηλίδης ἀναφέρεται (σσ. 37—46) εἰς τὸν Jaspers καὶ Πλωτῖνον, καὶ εἰδικώτερον ἐπὶ τῆς ἀντιλήψεως καὶ ἐμπειρίας τοῦ ὑπερβατικοῦ ἐνός. Ὁ H. G. Aujae ἀνατρέχει (σσ. 47—52) εἰς τὸν Γεμινὸν τὸν Ρόδιον ὡς πηγὴν τῆς ἐπιστημονικῆς διανοήσεως τοῦ Πρόκλου. Ὁ Γ. Μποζώνης ἀποπειρᾶται (σσ. 53—57) μίαν κριτικὴν τῶν δύο ἐπιχειρημάτων τοῦ Ἀττικοῦ ἐναντίον τοῦ Ἀριστοτέλους. Ὁ X. Μπανάνκου — Καραγκούνη μελετᾷ (σσ. 58—64) τὴν κάθοδον τῶν ψυχῶν εἰς τὰ σώματα κατὰ τὰ διδασκόμενα ὑπὸ τοῦ Πλωτίνου. Ὁ P. M. Schuhl ἀσχολεῖται ἐπίσης (σσ. 65—68) μὲ τὴν κάθοδον τῆς ψυχῆς παρὰ Πλωτῖνα. Ὁ N. Μπούσουλας ἀντιμετωπίζει (σσ. 69—77) τὸ πρόβλημα τῆς ἐλευθερίας εἰς τὴν μεταφυσικὴν τοῦ Πλωτίνου. Ὁ P. Aubenque πλησιάζει τὸν Πλωτῖνον (σσ. 78—86) ἀπὸ τὴν πλευρὰν τοῦ φιλοσόφου τῆς χρονοκότητος. Ὁ R. E. Witt ἐξετάζει (σσ. 87—97) τὸν πλατωνισμὸν μετὰ τὸν Πλωτῖνον. Ὁ M. A. Lahabi ἀναφέρεται (σσ. 98—103) εἰς τὴν κίνησιν τοῦ Fārābi ἐν σχέσει μὲ τὸν νεοπλατωνισμὸν. Ὁ J. Trouillard ἐρευνᾷ (σσ. 104—115) τὴν πρόοδον τοῦ χρόνου κατὰ Πρόκλον. Ὁ Λ. Μπαρτζελιώτης ἀντιμετωπίζει (σσ. 116—125) τὸ πρόβλημα τοῦ κακοῦ παρὰ Πλήθωνι καὶ τέλος ὁ R. B. Harris ἀσχολεῖται (σσ. 126—138) μὲ τὸν νεοπλατωνικὸν ἄνθρωπον τοῦ Dean Inge.

Εἰς τὸν παρόντα τόμον εὐρίσκει τις ἐπίσης εἰς τὸ κεφ. τῶν «Συζητήσεων»

(σσ. 139—182) σελίδας αφιερωμένες υπό του Σ. Πάνου εις την λογικὴν τοῦ Cogito (σσ. 139—149), ὑπὸ G. Amprosetti εις τὴν αἰωνιότητα τοῦ Σωκρατικοῦ προτύπου: Giuseppe Amato Rojero (σσ. 150—154), ὑπὸ G. Barrois εις τὸν Γρηγόριον Παλαμᾶν (σσ. 155—156), ὑπὸ J. M. Gabaude εις τὸν Ἐπικουρείον πλουραλισμὸν τῆς ἐρμηνευτικῆς (σσ. 157—162), ὑπὸ G. Uscatescu εις τὸν Πλάτωνα καὶ Ἀριστοτέλη ἐντὸς τοῦ «συγχρόνου συστήματος γνώσεως» (σσ. 163—169), ὑπὸ K. Καβαροῦ εις τὸ αὐτεξούσιον, ἦθος καὶ εὐθύνην (σσ. 160—179) καὶ τέλος ὑπὸ E. Μουτσοπούλου εις τὰς αἰσθητικὰς κατηγορίας τῆς ἰσπανικῆς καλλιτεχνικῆς σχολῆς (σσ. 180—182).

Εἰς τὸ τέλος τοῦ τόμου παρατίθενται ἀξιόλογοι βιβλιοκρισίαι, χρονικὰ καὶ περιλήψεις τῶν περιεχομένων ἐργασιῶν. Ἡ «Διοτίμα» ἔχει καταστή πλεόν ἕνα σπουδαῖον φιλοσοφικὸν ὄργανον διεθνοῦς κύρους καὶ ἡ ἔκδοσίς της ἀναμένεται κάθε φοράν μὲ ἀυξανόμενον ἐνδιαφέρον ἀπὸ τοὺς ἀσχολουμένους κυρίως μὲ τὸν φιλοσοφικὸν στοχασμὸν.

Γ. ΜΑΡΚΑΝΤΩΝΑΤΟΣ

*
*
*

C. E. HAJISTEPHANOU, *The Use of ΦΥΣΙΣ and Its Cognates in Greek Tragedy with Special Reference to Character Drawing*, Nicosia 1975, σσ. 163.

Ἡ ἀνωτέρω ἐργασία ἀποτελεῖ διδακτορικὴν διατριβὴν τοῦ κ. Χατζηστεφάνου, ὑποβληθεῖσαν εἰς τὸ Παν/μιον τοῦ Λονδίνου τὸ 1975. Ὁ βασικὸς σκοπὸς αὐτῆς συνίσταται εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς χρήσεως τῆς λέξεως «φύσις» καὶ τῶν συνωνύμων αὐτῆς εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν τραγωδίαν ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν διαγραφὴν τῶν χαρακτήρων τῶν ἡρώων. Τὰ διάφορα χωρία ἔνθα ἀπαντᾷ ἡ λέξις «φύσις» ἢ τι τῶν συνωνύμων αὐτῆς παρατίθενται καὶ συζητοῦνται διεξοδικῶς εἰς ἀντίστοιχα κεφάλαια κατὰ ποιητὴν, καὶ εἰς τὸ τέλος ἐκάστου ἀκολουθεῖ σχετικὸν συμπέρασμα.

Τὸ κεφάλαιον περὶ Αἰσχύλου (σσ. 1—8) ἀποκαλύπτει ὅτι ὁ «πατήρ τῆς τραγωγίας» χρησιμοποιοῖ τὰς λέξεις: φύσις, φύομαι κλπ. ὄχι τόσο συχνὰ καὶ ὅτι ἡ σημασία των διὰ τὴν διαγραφὴν τοῦ χαρακτήρος περιορίζεται ὑπὸ τῆς ἐννοίας μὲ τὴν ὁποίαν αὐταὶ χρησιμοποιοῦνται, ὡς ἐπίσης καὶ ὑπὸ τῶν συμφραζομένων ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀπαντοῦν. Εἰς τὸν Σοφοκλέα ὁμοίως (σσ. 9—54) διακρίνει κανεὶς μίαν συνειδητὴν προσπάθειαν ἐκ μέρους τοῦ τραγωδιογράφου πρὸς χρησιμοποίησιν τῶν ἐρημένων λέξεων διὰ τὴν διαγραφὴν τοῦ χαρακτήρος ἡρώος τινος εἴτε ἐπὶ τῇ βάσει τῶν καθηκόντων καὶ δικαιωμάτων, εἴτε δυνάμει γενικῶν χαρακτηριστικῶν, εἴτε διὰ τῆς ἀπονομῆς εἰς αὐτὸν ἰδιαιτέρων γνωρισμάτων. Οὕτω τὸ κύριον ἐνδιαφέρον τοῦ Σοφοκλέους συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἀπεικονίσῃ τὸν χαρακτήρα προσώπων εὐγενοῦς καταγωγῆς καὶ φύσεως, ὡς ἐπίσης καὶ ἡρώων διακρινόμενων ἀντιθέτως δι' αὐθάδη ἔπαρσιν (ὑβρίν), οἵτινες ἔχουν ὀλέθριον τέλος. Τέλος εἰς τὸ περὶ Εὐριπίδου κεφάλαιον (σσ. 55—130) βλέπει κανεὶς ὅτι ὁ τραγωδιογράφος οὗτος ἐνδιαφέρεται κατ' ἐξοχὴν διὰ χαρακτήρα ἡρώων, ὧν τὸ βασικὸν στοιχεῖον τὸ προσδίδον εἰς αὐτοὺς τὸ κύριον γνώρισμα τῆς προσωπικότητός των, δὲν σχετίζεται μὲ τὴν εὐγένειαν τῆς καταγωγῆς ἢ τοῦ ἥθους. Ὁ Εὐριπίδης παρουσιάζει χαρακτήρα εἰς τὰς τραγωδίας του μὲ σκοπὸν μᾶλλον νὰ διασαφηνίσῃ φιλοσοφικὰ τινα ἐρωτήματα καὶ βαθυτέρας ἐνδοκοπήσεις, ἐφ' ὧν οὗτος ἔχει σοβαρῶς προβληματισθῆ.